

Camí dels Presos

Parc natural de la Península de Llevant

**Govern
de les Illes Balears**

Obra Social "la Caixa"

CATALÀ

Camí dels Presos

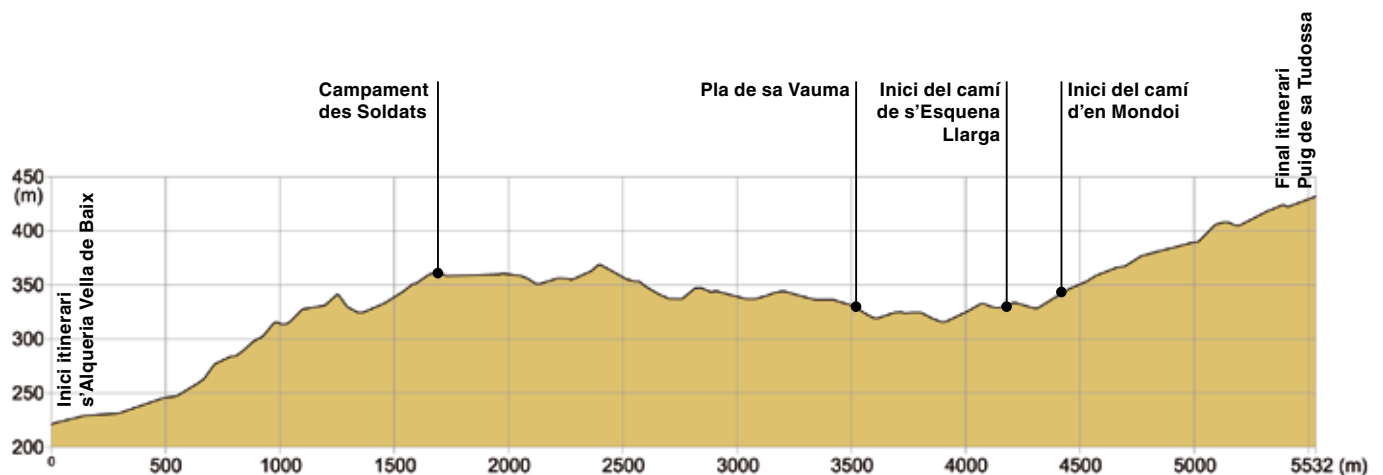
Parc natural de la Península de Llevant

L'itinerari comença a les cases de s'Alqueria Vella de Baix i segueix el camí dels Presos, que remunta la vall de s'Alqueria Vella cap als peus des Porrassar, arriba al Campament des Soldats, i des d'allà continua fins al cim del puig de sa Tudossa, on podrem gaudir d'una panoràmica excel·lent. El trajecte presenta innumerables punts d'interès natural, etnològic i històric.

Dificultat: mitjana

Distància per recórrer: 5,5 quilòmetres

Durada: 90 min (només anada)

La vall de s'Alqueria Vella (Foto: Josep Rullan)

1. La finca de s'Alqueria Vella

La finca de s'Alqueria Vella (374,72 ha) fou adquirida pel Govern de les Illes Balears l'any 2001. Juntament amb les finques d'Albarca i es Verger (1127,9 ha) s'inclouen en el Parc natural de la Península de Llevant.

La vall de s'Alqueria Vella es troba a uns 230 m d'altitud, acull més d'una dotzena d'edificacions diferents i està envoltada pels vessants de la talaia Freda, es Porrassar, el puig des Corb i els puigs Figuer i Genet. Les cases de s'Alqueria Vella de Baix, a l'entrada del Parc, són modestes i d'aspecte robust, amb poques obertures en els murs. El seu emplaçament sobre un turonet a una certa alçada les fa destacar dins el seu entorn, la vall. Les planes de la vall s'han conreat des de temps molt remots. L'olivar i la ramaderia ovina foren la base de l'economia de la finca. Actualment, les finques són gestionades sota els criteris del Consell Balear de la Producció Agrària Ecològica (CBPAE). Les ovelles de s'Alqueria Vella, es Verger i Albarca són de raça mallorquina, i aprofiten la vegetació espontània, rostolls i fulles d'ametller. Contribueixen al manteniment de les finques, reduint la massa vegetal i conservant el paisatge, a més es destinen a la producció de carn.

Les cases de Can Sard o s'Alqueria Vella de Baix (Foto: Gerard Bravo)

2. Les cases de s'Alqueria Vella de Dalt

Per anar cap a sa Tudossa cal passar una barrera que hi ha a l'alçada de les cases i seguir el camí. Al fons de la vall hi ha un olivar, i davant nosaltres la penya blanca del puig des Corb. Passats uns revolts, queda a mà esquerra el camí que davalla cap a les cases de s'Alqueria Vella de Dalt. Aquestes cases de pagès són la segona construcció en importància de la possessió i daten del segle XIX; les formen l'habitatge dels amos, a més dels sestadors, les païsses i una cisterna.

A prop de les cases hi resten una sínia, recentment restaurada, i altres elements etnològics com uns abeuradors, tancats ramaders, nombrosos marges i alguns camins de ferradura: un d'aquests descendeix paral·lel al camí dels Presos en direcció a les cases de s'Alqueria Vella de Baix. Al llarg d'aquest recorregut hi trobem la tafona i les cotxeres, que empraven els habitants tant de s'Alqueria Vella de Baix com els de la de Dalt. Passat el desviament que condueix a aquestes cases, l'itinerari continua uns 200 m pel camí dels Presos fins que cal prendre un desviament a la dreta, pel camí que s'endinsa en el pinar del puig des Corb i que arriba fins al Campament des Soldats.

Cases de s'Alqueria Vella de Dalt (Foto: Marc Gil)

3. El pinar

El Parc natural de la Península de Llevant acull una gran varietat d'hàbitats per a centenars d'espècies de flora i fauna. Els boscos són escassos a les muntanyes d'Artà, a causa dels reiterats incendis que han patit. Els pinars són un excel·lent refugi per als ocells, com el capferrerico (*Parus major*), el trencapinyons (*Loxia curvirostra*), el pinçà (*Fringilla coelebs*) i el verderol (*Carduelis chloris*).

Penjades dels pins hi podeu veure caixes-niu, col·locades per a afavorir la presència d'ocells insectívors, especialment el capferrerico, que ajuden a combatre naturalment la plaga de la processionària del pi. Per la seva situació a l'obaga del puig des Corb, aquest pinar és prou ombrívol i hi podrem trobar molts tipus de bolets, plantes enfiladisses, com la rotgeta (*Rubia peregrina*) i la rèvola (*Galium sp*), i endemismes com la rapa de porc (*Cyclamen balearicum*). El pinar s'estén fins a una torrentera, en part encaixada dins paret seca, mentre el camí puja entre marjades abandonades, testimoni del treball dels establidors d'aquestes terres al segle XIX i dels presos del Campament.

Creuant el cel, per sobre del bosc, es pot observar sovint com planeja la milana (*Milvus milvus*) un rapinyaire molt hermós, de vol elegant. La declaració del Parc natural va comportar la protecció d'aquestes muntanyes, i això ha permès la reintroducció d'aquesta espècie a la comarca de Llevant, on feia anys que es donava per extingida.

Milana (Foto: Félix de Pablo)

4. El Campament des Soldats

Ja fora del pinar, el sender condueix altra vegada al camí dels Presos, a molt poca distància del Campament des Soldats. El Campament és actualment un munt de ruïnes, però entre 1941 i 1942, un cop acabada la Guerra Civil, va ser emprat com a colònia penitenciària per centenars de presoners del règim franquista. Els presoners construïren la carretera a canvi de redimir condemna (per això camí dels Presos). Aquesta havia d'arribar fins a sa Talaia Moreia, on s'havia d'aixecar un fortí armat amb bateries de costa.

En el Campament encara hi podem intuir les dependències dels oficials, la cantina, el magatzem, l'hospital i imaginar en quines condicions convivia els presoners dins els barracons. Una pedra gravada recorda les persones que van ser condemnades a treballs forçats.

Seguim l'indicador en direcció a s'Arenalet. Si giram la vista enrere tenim la vall de s'Alqueria, amb el puig des Corb a l'esquerra, i a la seva dreta la serra Artana, des del Bec de Ferrutx, cap al puig de sa Creu i la talaia Freda, o puig Morei, que amb 563 m és el cim més alt d'aquesta serra.

Campament des Soldats (Foto: Gerard Bravo)

5. La muntanya i els incendis

Parcel·la de repoblació del puig de sa Tudossa (Foto: Gerard Bravo)

Avançant pel camí, trobam un paisatge dominat pel carritxar i pel vent, ara obert als excursionistes que fan aquest camí, però en altre temps només trescat per pastors, collidors de palma, torrers i contrabandistes. El paisatge està estretament relacionat amb les activitats humanes, sobretot amb l'ús secular del foc com a mètode per a obtenir càrritx tendre per a la pastura del ramat oví. Això explica la manca de boscos a aquests vessants, on el càrritx ha rebrotat infinitat de vegades, mentre altres espècies no corrien la mateixa sort després de cada incendi.

El Govern de les Illes Balears fa molts esforços per a la prevenció i la ràpida extinció dels incendis forestals. El Pla comarcal de defensa contra incendis forestals de Llevant considera el camí dels Presos una via d'accés ràpida i segura per a actuar en cas d'incendi. Per a garantir la seguretat dels treballadors que actuen per a extingir els incendis, s'han netejat de vegetació els costats del camí.

D'altra banda, també s'ha actuat en la regeneració de la coberta forestal, tal i com es pot veure a 9 parcel·les al llarg del camí dels Presos, on s'han sembrat espècies autòctones a fi que, a mitjan termini, aquests redols es desenvolupin i esdevinguin nuclis de dispersió de llavors cap a les zones properes. Les parcel·les de repoblació estan tancades amb reixa per evitar que ovelles i cabres hi pasturin.

6. Sa Tudossa

Haurem de seguir ascendint si volem arribar al puig de sa Tudossa (441 m). Des del cim podem gaudir de magnífiques vistes, tant cap a la costa nord de la península de Llevant, amb l'illa de Menorca al fons (visible en els dies més clars), com a sobre de la badia d'Alcúdia. Aquest és, sens dubte, un bon lloc per a reflexionar sobre l'ús de la costa al llarg de la història.

Des de sa Tudossa podeu identificar les torres de sa Talaia Moreia, just darrere nostre; la d'Albarca o des Matzoc, més avall, a la costa; i la de Son Jaumell o des Telègraf, a la banda de Capdepera.

Entre els segles XVI i XVIII, durant l'època d'atacs pirates i corsaris, es va dissenyar la xarxa de torres de vigilància o talaies comunicades a través de senyals de foc i fum. Més tard s'incorporaren canons a algunes torres, com és el cas de la torre d'Albarca, i així serviren de defensa. Aquestes torres, repartides al llarg de la costa, formen part del nostre patrimoni cultural.

Des del segle XVIII, el contraban aparegué com una resposta social a causa de l'elevat control fiscal sobre els productes d'importació. La costa que veiem des d'aquest puig, entre Pollença i Capdepera, fou un punt importantíssim de desembarc de gènere, molt especialment les cales amagades enmig dels trams més abruptes

La badia d'Alcúdia des de sa Tudossa (Foto: Sebastià Torrens)

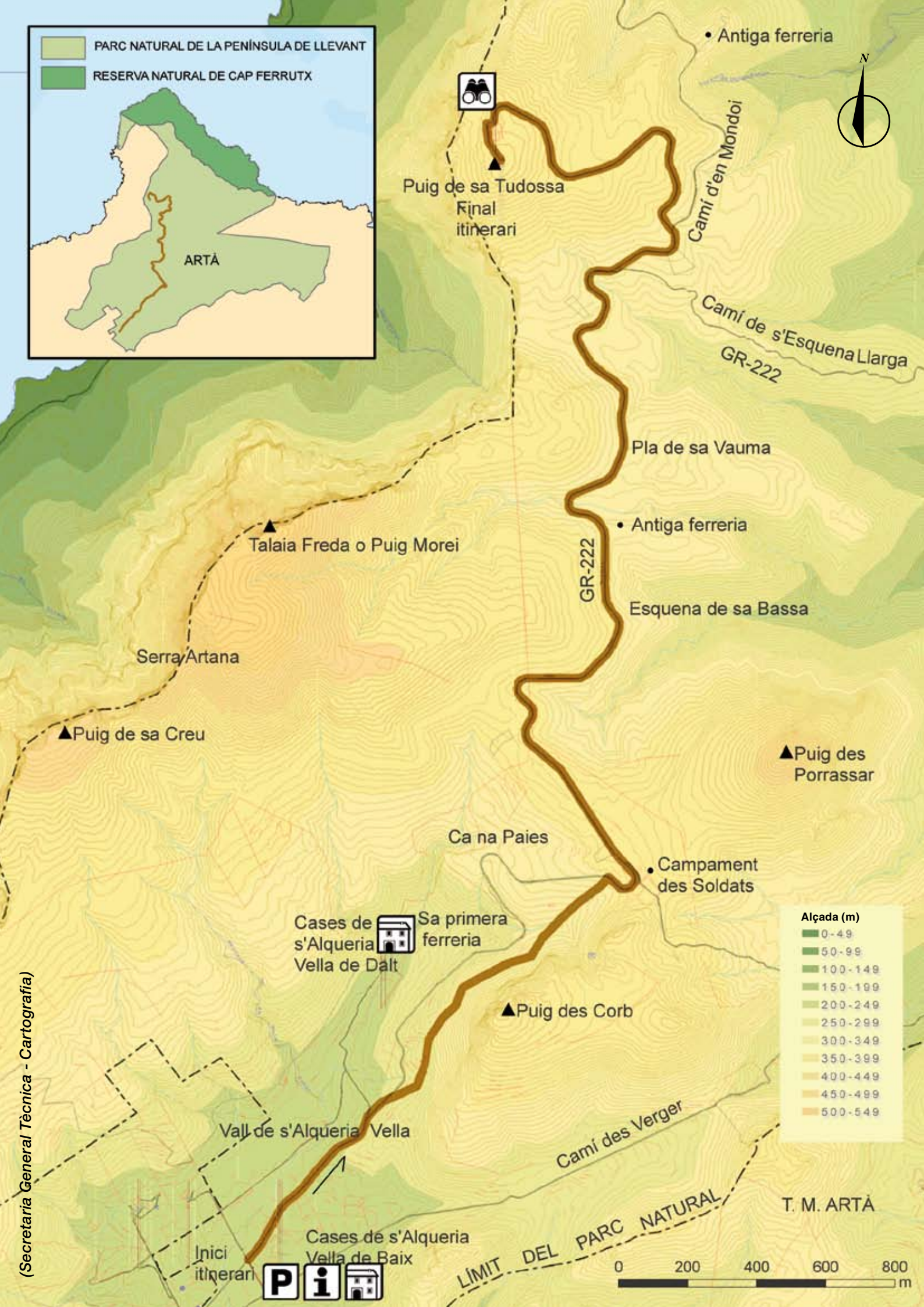
de costa (caló de Ferrutx, cala na Picarandau, sa Font Celada, Penya Roja...)

Podem veure també la Colònia de Sant Pere, fundada l'any 1880 amb 66 famílies, per tal d'afavorir el conreu de noves terres en un moment en què l'augment de població requeria la roturació de nous terrenys per fer front a la fam. La costa de la badia d'Alcúdia també va rebre l'arribada del turisme de masses: cap als anys 1950-60 arriben a una Mallorca agrícola milers de turistes cercant sol i platja. Les terres més pobres al costat de la mar, que ningú volia, es revaloritzen. És l'època del creixement urbanístic sense planificació: Can Picafort, el port d'Alcúdia,...

A partir de finals del segle passat, i fins ara, el paisatge queda com una consecució d'espais naturals protegits i d'altres urbanitzats. Entre els primers, podem gaudir del Parc natural de s'Albufera de Mallorca i del Parc que ara visitau, el de la Península de Llevant.

Arribats al final de l'itinerari, podem aprofitar aquest espai per a descansar i menjar, prendre forces per al camí de tornada cap a les cases de s'Alqueria Vella. També podem davallar cap a la platja de s'Arenalet des Verger pel camí d'en Mondoï (75 minuts) o pel de s'Esquena Llarg, passant pel refugi des Oguers, (75 minuts).

Puig de sa Tudossa
Final itinerari

Cami d'en Mondoï

Cami de s'Esquena Llarga
GR-222

Pla de sa Vauma

• Antiga ferreria

Esquena de sa Bassa

Talaia Freda o Puig Morei

Serra Artana

▲ Puig de sa Creu

▲ Puig des Porrassar

Ca na Paies

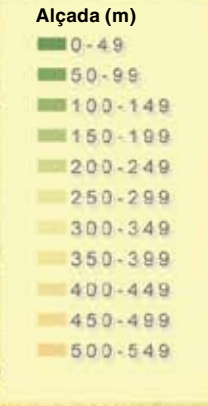
• Campament des Soldats

Cases de s'Alqueria Vella de Dalt
Sa primera ferreria

▲ Puig des Corb

Vall de s'Alqueria Vella

Cami des Verger

(Secretaria General Tècnica - Cartografia)

